

14. januar 2011

Statsbibliotekets *Politik for digital bevaring*

Versionshistorik

Versionsnr.	Dato	Ansvarlig	Ændring
1.0	14. januar 2011	EFJ/BJA	

1. Introduktion

Politik for digital bevaring dækker bevaringen af alle Statsbibliotekets digitale samlinger og er udviklet af Statsbiblioteket for at sikre, at Statsbibliotekets digitale samlinger bevares på bedst mulig måde på langt sigt. Politikken sætter rammerne for arbejdet med *digital* bevaring på Statsbiblioteket. Bevaringen af fysisk materiale, herunder også fysiske medier med digital information såsom cd'er og dvd'er, er omfattet af *Bevaringsplan (2003)*.

Politikken er skrevet i 2010 og er derfor endnu ikke fuldt implementeret på alle eksisterende samlinger. Processen med at implementere politikken på eksisterende samlinger vil foregå fra det øjeblik, det besluttet, at de skal indlemmes i Statsbibliotekets bevaringsystemer.

Politikken handler i princippet om at bevare "for evigt", men i praksis løbende at kunne håndtere ændringer i forudsætningerne for bevaringen. Forudsætninger dækker bl.a. over økonomi, teknologi, lovgivning, samlingernes størrelse og kompleksitet.

Statsbibliotekets *Politik for digital bevaring* udspringer af en vision om, at Statsbiblioteket vil:

- Være med helt fremme blandt initiativtagerne omkring digital bevaring i Danmark og bidrage nationalt til udvikling af systemer og udbredelse af viden inden for emnet.
- Være en del af det internationale community omkring digital bevaring for at løse den ressourcekrævende og udfordrende opgave, som digital bevaring er.
- Gennemføre audit og på sigt certificeres som Trustworthy Digital Repository. En politik for digital bevaring er en vigtig brik i den proces.

Statsbibliotekets mission som nationalbibliotek er at indsamle og bevare dansk kulturarv under *Pligtafleveringsloven*. Bevaringen omfatter såvel fysiske som digitale materialer. Bevaringen af indholdet på meget skrøbelige fysiske materialer kan ofte foregå ved digitalisering og efterfølgende digital bevaring. Siden revisionen i 2004 har *Pligtafleveringsloven* også omfattet såvel den danske del af internettet som dansk radio/TV. Begge materialetyper indsamles i dag elektronisk og lagres digitalt. Det betyder, at mængden af digitale materialer, som Statsbiblioteket har ansvaret for, stiger kraftigt år for år - pt. med ca. 300 Tbytes per år.

Som universitetsbibliotek understøtter Statsbiblioteket Aarhus Universitet ved at tilbyde relevante services til universitetets ansatte og studerende. Disse services bliver i stigende grad digitale og omfatter efterhånden også indsamling og arkivering af f.eks. universitetets

Institutional Repository med henblik på digital bevaring. Det betyder, at også Statsbibliotekets universitetsbiblioteksfunktion rummer opgaver, der kræver digital bevaring.

Denne politik er derfor affødt af et behov for at definere rammer og retningslinjer for arbejdet med digital bevaring. Samtidig er grundlaget for politikken en bevidsthed om, at den digitale bevaring rummer problemstillinger, der kræver særlig opmærksomhed. Det drejer sig f.eks. om bitsikkerhed, forældede formater og forældelse af udstyr.

Statsbibliotekets politik for digital bevaring er en del af et kompleks af politikker, strategier og retningslinjer for arbejdet med det digitale materiale på Statsbiblioteket. I nær sammenhæng med politikken for digital bevaring er Statsbibliotekets *Strategi for digital bevaring*, hvor prioriteringer og principper for arbejdet med bevaringen af de digitale materialer formuleres. Herudover arbejder Statsbiblioteket på udvikling af en digitaliseringsstrategi med principper for digitalisering samt en kassations- og accessionspolitik for digitalt materiale med retningslinjer for, hvad Statsbiblioteket er forpligtet til og herudover selv ønsker at bevare og erhverve, inklusiv retningslinjer for indlemmelse af nye enkeltssamlinger, nye formater og nye materialetyper i Statsbibliotekets digitale arkiv.

Statsbibliotekets *Politik for digital bevaring* opdateres årligt eller med højere frekvens, hvis der er behov. Det er områdelederen for Nationalbiblioteksområdet, der i sin egenskab af samlingsejer igangsætter den årlige revision, og det er derefter Strategisk Ledergruppe (SLG), der godkender politikken.

I Afsnit 5 er der en afklaring af begreber og ord benyttet i denne politik.

2. Formål

Statsbibliotekets *Politik for digital bevaring* skal under de til enhver tid gældende eksterne rammer sikre de bedst mulige forhold for langtidsbevaring af den del af den digitale kulturarv, som Statsbiblioteket har ansvaret for.

Hensigten med politikken er at skabe et grundlag for Statsbibliotekets arbejde med bevaring af digitalt materiale. I politikken formulerer Statsbiblioteket de overordnede retningslinjer for arbejdet med digital bevaring.

Statsbiblioteket har udviklet politikken for at sikre, at den digitale bevaring varetages, således at Statsbibliotekets digitale samlinger bevarer deres troværdighed over tid, at de digitale samlinger kan tilgås af brugere, herunder forskere og studerende i al fremtid, og at de digitale samlinger bevares i deres helhed. Med dette for øje skal politikken medvirke til, at der skabes bedst mulig adgang til det digitale materiale, også på langt sigt.

Politikken er offentlig og publiceres på Statsbibliotekets hjemmeside på dansk og engelsk for at understøtte nationalt og internationalt samarbejde om digital bevaring.

3. Principper for implementering

3.1 Lovgivning og retningslinjer

Statsbibliotekets bevaring af digitale materialer følger den lovgivning og de retningslinjer, som Statsbiblioteket til enhver tid er underlagt. Statsbiblioteket forholder sig løbende til relevant lovgivning og retningslinjer på området.

3.2 Omkostninger

Statsbiblioteket bevarer bibliotekets digitale samlinger inden for det til enhver tid tilstedeværende budget.

Statsbiblioteket arbejder med at belyse omkostningerne ved digital bevaring for at sikre de nødvendige ressourcer til opgaven.

3.3 Risikostyring

Statsbibliotekets arbejde med digital bevaring baseres på principperne i risikostyring. Statsbiblioteket udfører og opdaterer løbende sin risikoanalyse for den digitale bevaring i henhold til gældende lovgivning og internationale standarder.

3.4 Trustworthy Digital Repository (Troværdigt Digitalt Arkiv)

Statsbiblioteket arbejder for at opnå status som Trustworthy Digital Repository (Troværdigt Digitalt Arkiv), og hermed leve op til internationalt anerkendte standarder. Det betyder bl.a., at Statsbiblioteket sikrer, at den digitale bevaring sker med integritet og autenticitet, og med de korrekte og nødvendige metadata, at Statsbiblioteket følger relevant lovgivning og kontrakter, og at Statsbiblioteket har og opdaterer politik og strategi for digital bevaring.

Statsbibliotekets status som Trustworthy Digital Repository auditeres regelmæssigt, og audit understøttes så vidt muligt af internationalt anerkendte værktøjer.

Statsbiblioteket deltager aktivt i videreudvikling og/eller evaluering af relevante værktøj til at understøtte audit og certificering.

3.5 Adgang til digitale samlinger

Statsbiblioteket ønsker at give adgang til alle samlinger online på Statsbibliotekets hjemmeside, samt gennem samarbejder med relevante formidlingskanaler. Brugen af de digitale samlinger medvirker implicit til kontrol af bevaringskvaliteten.

Statsbiblioteket vil søge at stille samlingerne til rådighed med en teknologi og i et format, der er relevant for brugerne.

Onlineadgang gives under hensyntagen til ophavsretshavernes rettigheder og anden relevant lovgivning. Hvor data ikke er fuldt offentligt tilgængelige, søger Statsbiblioteket at skabe aftaler eller kontrakter mellem rettighedshavere og udvalgte brugergrupper om onlineadgang.

Materialer uden ophavsret søger Statsbiblioteket at gøre tilgængeligt til fri benyttelse under passende licens.

3.6 Bevaringsstrategier

3.6.1 Bitbevaring

Statsbiblioteket foretager som minimum bitbevaring af alle digitale samlinger. Bitbevaring varetages af It-drift.

Det tilstræbes, at kopierne af data opbevares i størst muligt uafhængige miljøer (geografisk, teknisk og organisatorisk), under hensyntagen til økonomiske muligheder.

3.6.2 Funktionel bevaring

Statsbiblioteket vil bevare en digital samplings funktionelle egenskaber ved at migrere data til nye formater eller emulere oprindelige systemer for at bruge data. I udgangspunktet foretages funktionel bevaring i Statsbibliotekets DOMS (Digital Object Management System).

Statsbiblioteket prioriterer migrering af data frem for emulering for at opnå funktionel bevaring. Når migrering foretages, bevares både originalen og alle migreringskopier, med mindre tungtvejende grunde taler imod. Ved migrering bevares metadata om migreringsoperationen altid.

Statsbiblioteket vil benytte emulering, når det er uomgængeligt for at sikre bevaring af og adgang til vigtige egenskaber for udvalgte målgrupper. Emulering opnås ved samarbejde med institutioner/partnere med ekspertise i emulering. Statsbiblioteket vil ikke opbygge ekspertise i emulering inhouse.

Statsbiblioteket benytter ikke selv filming til bevaring af interaktive materialer. Samlinger af film som ved filming dokumenterer interaktive materialer, bevarer Statsbiblioteket som enhver anden samling.

3.7 Dataformater

Statsbiblioteket søger at bevare sine samlinger i dataformater egnet til digital bevaring.

Statsbiblioteket vedligeholder en liste af egnede dataformater og samarbejder med andre institutioner om at bekendtgøre egnede formater og vedligeholde oplysninger om egnede formater.

3.8 Metadata for digitale samlinger

Statsbiblioteket anvender internationalt anerkendte metadatastandarder, der sikrer administration, genfinding og bevaring af de digitale samlinger.

Statsbiblioteket anvender universelle, unikke og vedvarende identifikatorer til identificering af digitale objekter.

3.9 Videndeling og kompetenceudvikling

Statsbiblioteket sikrer, at personale, der arbejder med digital bevaring, har de nødvendige kompetencer. Denne kompetenceudvikling sker bl.a. ved Statsbibliotekets deltagelse i nationale og internationale samarbejder og partnerskaber.

Statsbiblioteket udfører forskning inden for digital bevaring som en del af kompetenceudvikling og videndeling. Statsbiblioteket prioriterer institutionsrelaterede og informationsteknologiske emner. Forskning i digital bevaring sker i overensstemmelse med Statsbibliotekets forskningspolitik og -planer.

Statsbiblioteket formidler den viden, der opnås om digital bevaring, til offentligheden via relevante kanaler, f.eks. hjemmesider, projekter og konferencer.

3.10 Ansvar og roller

Fordeling af ansvar og roller i arbejdet med digital bevaring foregår i overensstemmelse med retningslinjerne i DS484 og Statsbibliotekets funktionsopdeling.

For at sikre den digitale bevaring fokuserer Statsbiblioteket på at optimere fordelingen af ansvar og roller. Fordelingen opdateres derfor sideløbende med revision af politikken.

Områdelederen for Nationalbiblioteksområdet har som samlingsejer det overordnede ansvar for den digitale bevaring af samlingerne. Samlingsejer vedligeholder en oversigt over alle digitale samlinger og de beslutninger, der er truffet om dem og har ansvar for koordinering af bevaringsaktiviteter mellem samlingsejer og It-området.

4. Inspirationskilder og relaterede dokumenter

4.1 Inspirationskilder

Følgende dokumenter er blevet brugt som inspirationskilder for udarbejdelsen af *Politik for digital bevaring*.

JISC report: *Digital Preservation Study* (2008)

http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/preservation/jiscpolicy_p1finalreport.pdf

Det Kongelige Bibliotek: *Politik for langtidsbevaring af digitalt materiale* (2009)

http://www.kb.dk/export/sites/kb_dk/da/kb/downloadfiler/bevaringspolitik_kb_2009.pdf

The National Library of Australia: *Digital Preservation Policy* (3rd Edition (2008))

<http://www.nla.gov.au/policy/digpres.html>

British Library: *British Library Digital Preservation Strategy* (2006)

<http://www.bl.uk/aboutus/stratpolprog/ccare/introduction/digital/digpresstrat.pdf>

4.2 Interne dokumenter relateret til *Politik for digital bevaring*

Følgende dokumenter og udkast til dokumenter er benyttet i processen med udarbejdelsen af *Politik for digital bevaring*.

Statsbibliotekets *Strategi for digital bevaring*

Statsbibliotekets *Kassation- og accessionspolitik for digitalt materiale (under udarbejdelse)*

Statsbibliotekets *Digitaliseringsstrategi (under udarbejdelse)*

Rapport om audit af Statsbiblioteket som Trustworthy Digital Repository (*Under udarbejdelse*)

Forskningsplaner for Statsbiblioteket 2007-2010:

(<http://www.statsbiblioteket.dk/forskning/materialer-1/Forskningsplaner%202007-10.pdf>)

Bevaringsplan (2003)

5. Begrebsafklaring

Statsbibliotekets definitioner af følgende begreber:

- **Digital samling**
Samling af digitale filer og metadata, der kan opfattes som en helhed, f.eks. afgrænset på indhold eller dataformater
- **DOMS**
Statsbibliotekets Digital Object Management System, der er udviklet til bevaring og administration af Statsbibliotekets digitale samlinger.
- **Filming**
Sjældent brugt metode til dokumentation af interaktive materialer ved at optage interaktionen på video.
- **Kopi**

En blandt flere identiske udgaver af samme fil, som bevares og løbende sammenlignes for at tjekke integriteten.

- **Migreringskopi**
En ny udgave af en fil i et andet dataformat. En migreringskopi kan skabes ud fra både original og tidligere migreringskopi.
- **Original**
Den oprindelige fil, der ligger til grund for efterfølgende kopier.
- **Samlingsejer**
Den funktion, der har ansvaret for samlingen, herunder vedligehold, bevaring og formidling af samlingen. På Statsbiblioteket er det områdeleder for Nationalbiblioteksområdet, der er "ejer" af alle bibliotekets analoge og digitale samlinger.
- **Statsbibliotekets digitale arkiv**
Den samlede mængde digitale samlinger på Statsbiblioteket og bevaringen og organiseringen af disse.
- **Systemejer**
Den funktion, der har ansvar for vedligehold og drift af systemer, der er væsentlige for udførelsen af den digitale bevaring. Når det gælder systemer til digital bevaring, er det områdeleder for It-området, der er systemejer.

Følgende begreber definerer Statsbiblioteket i overensstemmelse med beskrivelserne på www.digitalbevaring.dk:

- Bitbevaring - se www.digitalbevaring.dk
- Checksum - se www.digitalbevaring.dk
- Dataformat - se www.digitalbevaring.dk
- Digital bevaring - se www.digitalbevaring.dk
- Emulering - se www.digitalbevaring.dk
- Format - se www.digitalbevaring.dk
- Metadata - se www.digitalbevaring.dk
- Migrering - se www.digitalbevaring.dk
- Museal strategi - se www.digitalbevaring.dk
- Risikovurdering - se www.digitalbevaring.dk